

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК_21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк. __/1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
бізнесу та сфери обслуговування
28 серпня 2025 р., протокол № 7
Долова Вченої ради
Галина ТАРАСЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Економічна теорія»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності С1.01 «Економіка та міжнародні економічні відносини
(Економіка)»

освітня програма «Цифрова економіка»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
кафедра фінансів та цифрової економіки

Схвалено на засіданні кафедри
фінансів та цифрової економіки
26 серпня 2025 р.,
протокол № 08

Завідувач кафедри
 Наталія ВИГОВСЬКА

Гарант освітньо-професійної
програми
 Наталія ОВАНДЕР

Розробник: доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів та
цифрової економіки Юрій УЩАПОВСЬКИЙ

Житомир
2025 – 2026 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 28/2</i>

Робоча програма навчальної дисципліни «Економічна теорія» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності С1.01 «Економіка та міжнародні економічні відносини (Економіка)» освітньої програми «Цифрова економіка» затверджена Вченою радою факультету бізнесу та сфери обслуговування від 28 серпня 2025 р., протокол № 7.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань С1 «Соціальні та поведінкові науки»	обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність 01 «Економіка та міжнародні економічні відносини (Економіка)»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	–
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних 5 самостійної роботи – 2,5		Лекції	
		32 год.	–
		Семінари	
	48 год.	–	
	Лабораторні		
	–	–	
Самостійна робота			
40 год.	–		
		Вид контролю: екзамен	

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:

для денної форми навчання – 67 % аудиторних занять, 33% самостійної та індивідуальної роботи;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Економічна теорія» є формування системних знань в галузі сучасної економічної теорії щодо ефективного використання обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів у задоволенні потреб людини.

Завданнями вивчення дисципліни «Економічна теорія» є:

знати і розуміти

- основні поняття і закони економічної теорії та механізм функціонування ринкової економіки у площині ринкових структур досконалої і недосконалої конкуренції;
- основи функціонування ринків факторів виробництва: праці, капіталу, земельних ресурсів;
- основні макроекономічні показники функціонування національної економіки; умови макроекономічної рівноваги та наслідки її порушення.

вміти

- обґрунтовувати нові господарсько-організаційні форми економічного життя та знаходити найбільш адекватні форми розв'язання економічних суперечностей;
- характеризувати з точки зору економічної теорії явища і процеси господарського життя та використовувати набуті знання для функціонального аналізу загальноекономічної ситуації;
- використовуючи основні теоретичні економічні моделі, вирішувати гіпотетичні завдання, відповідати на виклики доби;
- вести на належному науково-теоретичному рівні економічну дискусію.

Зміст навчальної дисципліни скерований на формування таких **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка»:

- ІК01. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.
- ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- СК01. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.
- СК03. Розуміння основних особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.
- СК04. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.
- СК05. Розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
- СК09. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.
- СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
- СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/ 5

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів навчання** за спеціальністю 051 «Економіка»:

- ПРН03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;
- ПРН04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;
- ПРН05. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).
- ПРН07. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.
- ПРН09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
- ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.
- ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково наступні Soft skills:

–*комунікативні навички*: письмове, вербальне й невербальне спілкування; уміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести дискусію і відстоювати свою позицію; навички працювати в команді;

–*уміння виступати привселюдно*: навички, необхідні для виступів на публіці; навички проведення презентації;

–*керування часом*: уміння справлятися із завданнями вчасно;

–*гнучкість і адаптивність*: гнучкість, адаптивність і здатність змінюватися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблеми;

–*лідерські якості*: уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння ставити мету, планувати діяльність;

– *особисті якості*: креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточуючих

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/6

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Закономірності економічної організації суспільства

Тема 1. Людина у світі економіки (ЗК03, СК01, СК03, ПРН03, ПРН16, ПРН 21)

Економічна поведінка людини. Процес праці та його технологічне вдосконалення. Проблема мотивації праці. Роль свободи особистості для мотивації праці. Панівна у суспільстві система прав власності.

Основні моделі людини в економічній теорії. Людина економічна (homo economicus). Повна раціональність. Модель людини гібридної О. Вільямсона. Обмежена раціональність Г. Саймона. Людина інституційна (homo institutus). Культурна раціональність. Опортуністична поведінка.

Генезис та еволюція економічної науки. Меркантилізм. Фізіократія. концепція laissez faire, laissez passer. Класична школа. Марксизм. Маргіналізм. Неокласичний напрям. Кейнсіанство. Інституціоналізм.

Предмет економічної теорії. Безмежність потреб та обмеженість ресурсів. Проблема раціонального використання ресурсів. Рівні економічного аналізу: мікроекономіка і макроекономіка. Позитивна і нормативна економічна теорія. Основні функції економічної теорії.

Основні методи економічної теорії. Аналіз. Синтез. Індукція. Побудова гіпотез. Дедукція. Аналогія. Метод наукової абстракції. Наукові категорії. Побудова економічних моделей. економічні принципи та закони.

Тема 2. Основи суспільного виробництва (ЗК03, СК01, СК04, СК11, ПРН04, ПРН05, ПРН07, ПРН21)

Суспільне виробництво і багатство суспільства. Виробництво матеріальних благ як взаємодії: людини і природи; людей між собою. Ринкове господарство і економіка. Процес виробництва як взаємодія факторів виробництва. Ресурси. Блага. Виробничі та споживчі блага. Потреби людини. Критерії класифікації благ. Суспільний поділ праці. Суспільні інституції. Суспільне багатство.

Основні стадії руху суспільного продукту. Виробництво як вихідний пункт створення благ. Прибуток як безпосередня мета виробництва. Обмін і формування механізму вільного ціноутворення. Суспільний поділ праці і спеціалізація. Розподіл благ, послуг та ресурсів. Основні питання суспільного виробництва: Що виробляти? Як виробляти? Для кого виробляти? Споживання. Особисте і виробниче споживання.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/ 7

Технологічний вибір в економіці. Крива виробничих можливостей. Альтернативність використання обмежених ресурсів. Комбінації альтернативних можливостей. Застосування кривої виробничих можливостей.

Альтернативна вартість. Втрати альтернативних можливостей. Втілення альтернативних втрат у грошах, товарах, часі.

Координація вибору у господарських системах. Спонтанний порядок та ціновий горизонтальний механізм передачі інформації виробникам і споживачам. Ієрархія як система наказів і доручень. Інформаційний центр та вертикальний механізм передачі інформації. Трансакційні видатки. Покликання інституцій.

Економічна теорія прав власності. Перелік А. Оноре. Права власності як «правила гри» у суспільстві. Специфікація прав власності. Приватна власність. Державна власність. Змішана економіка.

Тема 3. Загальна характеристика ринкової економіки (ЗК03, СК01, СК03, СК04, ПРН03, ПРН04, ПРН07)

Ринкова економіка. Передумови виникнення ринку. Основні суб'єкти ринкової економіки: домогосподарство, бізнес (підприємство), уряд, закордон.

Товар. Теорія цінності. Споживча та мінова цінність товару. Цінність як суб'єктивна категорія і категорія обміну. Парадокс Сміта. Суб'єктивна цінність блага. Закон граничної корисності. Абстрактна і конкретна суб'єктивна цінність. Таблиця К. Менгера. Загальні і гранична корисність. Синтетична теорія цінності Альфреда Маршалла.

Проходження, сутність та функції грошей. Бартер. Ліквідність товару та її обмеженість. Гроші як абсолютно ліквідний засіб обміну. Гроші і скорочення трансакційних витрат. Функції грошей: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші.

Основні елементи ринкового механізму та їхні функції. Ціна. Попит і пропозиція. Конкуренція.

Аналіз індивідуальних ринків: попит і пропозиція. Закон попиту. Рівняння кривої попиту. Ефект доходу. Ефект заміщення. Ефект Гіффена. Ефект Веблена. Детермінанти попиту. Закон пропозиції. Рівняння кривої пропозиції. Детермінанти пропозиції. Ринкова рівновага. Величина пропозиції і пропозиція. Величина попиту і попит.

Еластичність попиту і пропозиції. Коефіцієнт еластичності попиту в залежності від ціни. Еластичність попиту і ефективність ціноутворення. Дохід. Коефіцієнт еластичності попиту в залежності від доходу. Перехресна еластичність. Коефіцієнт перехресної еластичності попиту.

Узгодження попиту і пропозиції та фактор часу. Миттєва, короткотермінова і тривала рівновага.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/ 8

Попит і корисність. Теорія споживчого вибору. Закон спадної граничної корисності. Закони Госсена. Рівновага споживача. Криві байдужості. Бюджетна лінія. Гранична норма заміщення (MRS). Надлишок споживача.

Тема 4. Основні типи ринкових структур (ІК01, ЗК11, СК01, СК04, СК12, ПРН05, ПРН07, ПРН21)

Ринкове господарство і деперсоніфікований механізм цін. Найважливіші функції ринку: розподільча (алокативна), стимулююча технічний прогрес, диференціююча (дистрибутивна).

Ринок досконалої конкуренції. Витрати виробництва: Зовнішні і внутрішні витрати. Нормальний прибуток. Бухгалтерський прибуток. Економічний прибуток. Постійні витрати (FC). Змінні витрати (VC). Загальні витрати (TC). Середні витрати (AC).

Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому періоді. Конкурентна фірма на ринку. Квазірента. Граничні витрати (MC). Граничний дохід (MR). Умова рівноваги.

Рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді. Ефект масштабу. Довготривалі середні витрати фірми. Надлишок виробника, надлишок споживача і взаємовигода обміну.

Механізм ринку недосконалої конкуренції. Характеристика ринкових структур недосконалої конкуренції: чиста монополія, дуополія, олігополія, монополістична конкуренція з диференціацією продукту. Вхідні бар'єри при входженні в галузь. Відкрита і закрита монополії. Максимізація прибутку чистою монополією. Цінова дискримінація. Втрати від недосконалої конкуренції. Природна монополія. Монопсонія. Антимонопольне законодавство.

Модуль 2. Ринки факторів виробництва та інституційні аспекти ринкової економіки

Тема 5. Ринок праці і заробітна плата (ІК01, ЗК11, СК01, ПРН05, ПРН09, ПРН16, ПРН21)

Виробнича функція. Базисні пропорції виробничої функції. Ефект масштабу виробництва. Віддача від масштабу: постійна, зростаюча та спадна.

Теорія граничної продуктивності факторів. Загальний продукт (TP). Граничний продукт фактора виробництва (MP). Середній продукт фактора виробництва (MP). Закон спадної граничної продуктивності факторів виробництва.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/9

Попит на фактори виробництва. Виробничий попит. Граничний продукт фактора у грошовому виразі. Граничні витрати ресурсу. Правило максимізації прибутку на змінний фактор.

Взаємозамінність ресурсів. Гранична норма технологічного заміщення. Абсолютна взаємозамінність. Абсолютна компліментарність. Часткова взаємозамінність. Правило мінімізації витрат і умови максимізації прибутку.

Праця як фактор виробництва. Особливості ринку праці. Заробітна плата як факторний дохід. Ставка заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Погодинна ставка заробітної плати.

Попит і пропозиція на ринку праці. Крива попиту на працю. Крива пропозиції праці. Заробітна плата як ціна рівноваги на ринку праці. Ціна праці. Крива індивідуальної пропозиції праці. Ефект заміщення і ефект доходу. Диференціація ставок заробітної плати.

Моделі ринку праці. Модель конкурентного ринку. Модель моносонії. Модель за участю профспілок. Модель двосторонньої монополії.

Тема 6. Ринок капіталу і землі. Позиковий процент і економічна рента (ІК01, ЗК11, СК01, ПРН05, ПРН09, ПРН16, ПРН21)

Капітал як фактори виробництва. Економічна сутність та форми існування капіталу. Основний і оборотний капітал. Фізичне та моральне зношення капіталу. Амортизаційні відрахування та норма амортизації. Чиста продуктивність капіталу.

Ринок капіталу. Види ринків капіталу: капітальних активів, фінансового капіталу, послуг капіталу. Інвестиції та основні джерела фінансування: власні кошти, залучені кошти (випуск акцій), позичені кошти (облігації, банківський кредит).

Ринок фінансового капіталу і позиковий процент. Грошові ресурси. Попит на капітал. Крива попиту і крива пропозиції капіталу. Процент як ціна рівноваги на ринку позикового капіталу. Номінальна і реальна ставки відсотку. Ефект Фішера. Теорія міжчасового вибору І. Фішера. Гранична норма часової переваги.

Земля як фактор виробництва. Особливості пропозиції земельних ресурсів. Теорія граничної продуктивності і земельна рента. Землеволодіння і землекористування.

Ринок земельних ресурсів і економічна рента. Пропозиція і попит на землю. Рівновага на ринку земельних ресурсів. Чиста (абсолютна) економічна рента. Земельна рента. Диференційна земельна рента. Ціна землі. Орендна плата.

Тема 7. Економічна теорія фірми (СК03, СК05, ПРН07, ПРН09)

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/10

Теорія фірми: технологічний підхід. Оптимізація виробничої функції. Оптимальний розмір фірми. Фірма як «чорна шухляда».

Теорія фірми: інституційний підхід. Причини виникнення фірми: мінімізація трансакційних витрат. Ієрархічність структурної побудови фірми. Фірма як альтернативний до ринку спосіб економічної організації.

Фірма і трансакційні витрати. Асиметричність інформації. Трансакційні витрати всередині фірми. Проблема «принципал-агент». Фірма як втеча від невизначеності.

Специфічність активів. Фірма і обмежена раціональність. Фірма як реакція на опортуністичну поведінку економічних агентів. Активи: загальні, специфічні та інтерспецифічні.

Контракти. Критерії класифікації контрактів: стійкість зв'язків між сторонами; рівень невизначеності; види активів або ресурсів; наявність (відсутність) гарантій виконання. Види контрактів: класичний, неокласичний, імпліцитний.

Підприємництво і прибуток. Специфіка та функції підприємництва. Нормальний та економічний прибуток. Джерела економічного прибутку.

Тема 8. Інституційні аспекти ринкової економіки (ЗК03, СК03, СК05, ПРН07, ПРН09)

Ринок як інституційна угода. Витрати ринкового обміну: пошук інформації, опортунізм поведінки. Недостатня специфікація захисту правочинності. Формальні і неформальні інституції як реакція на невизначеність ринкового середовища. Необхідність організацій контролю.

Інституції як засіб до впорядкування ринкових структур. Мінімізація ризиків та опортунізму. Інституції та розподіл праці. Персоніфіковані та деперсоніфіковані ринки. Інституційні типи ринкових структур.

Права власності та їхня специфікація. Теорія прав власності. Обмін правовими повноваженнями між економічними агентами. Специфікація прав власності.

Теорема Р. Коуза. Зовнішні ефекти контрактних умов. Види ефектів та їхня характеристика: споживча екстерналія, технологічний ефект, грошовий ефект.

Інституційна структура економіки та суспільства. Неформальні обмеження. Формальні правила. Механізм примусу. Інституційна структура економіки. Інституційне середовище. Інституційний порядок. Економічна культура. Економічна політика.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/11

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Кредитні модулі	Змістовні модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
№1	Модуль 1. Закономірності економічної організації суспільства				
	Тема 1. Людина у світі економіки. Предмет і метод економічної теорії	15	4	6	5
	Тема 2. Основи суспільного виробництва	15	4	6	5
	Тема 3. Загальна характеристика ринкової економіки	15	4	6	5
	Тема 4. Основні типи ринкових структур	14	4	5	5
	Модульний контроль 1	1	-	1	-
	Разом змістовий модуль 1	60	16	24	20
№2	Модуль 2. Ринки факторів виробництва та інституційні аспекти ринкової економіки				
	Тема 5. Ринок праці і заробітна плата	15	4	6	5
	Тема 6. Ринок капіталу і землі. Позиковий процент і економічна рента	15	4	6	5
	Тема 7. Економічна теорія фірми	15	4	6	5
	Тема 8. Інституційні аспекти ринкової економіки	14	4	5	5
	Модульний контроль 2	1	-	1	-
	Разом змістовий модуль 2	60	16	24	20
Всього		120	32	48	40

5. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Людина у світі економіки. Предмет і метод економічної теорії	6
2.	Тема 2. Основи суспільного виробництва	6
3.	Тема 3. Загальна характеристика ринкової економіки	6
4.	Тема 4. Основні типи ринкових структур	6
5.	Тема 5. Ринок праці і заробітна плата	6
6.	Тема 6. Ринок капіталу і землі. Позиковий процент і економічна рента	6
7.	Тема 7. Економічна теорія фірми	6
8.	Тема 8. Інституційні аспекти ринкової економіки	6
РАЗОМ		48

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/12

6. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Людина у світі економіки. Предмет і метод економічної теорії (5 год.)

1. Чому товари чи послуги можуть бути безкоштовними для окремих людей, але для суспільства ніколи не бувають безкоштовними?

2. Наведіть приклади раціональної поведінки індивіда в умовах закладу швидкого харчування (наприклад, McDonald's). Чи можемо ми стверджувати, що поведінка людини є завжди раціональною, а якщо ні, то які чинники її обмежують?

3. Наведіть приклади, що розкривають повну, обмежену (Г. Саймон) та органічну (Ф. Гайєк) раціональність в економічній поведінці людини.

Тема 2. Основи суспільного виробництва (5 год.)

1. Яким чином поява нових продуктів змінює економічні потреби людини? Чому бажання більшості людей задовольнити власні потреби повною мірою є неможливим?

2. Обґрунтуйте вибір суспільства на користь освіти чи на користь кримінального судочинства в умовах обмеженості ресурсів.

3. Що таке економічні ресурси? На які категорії їх поділяють економісти? Чому ресурси також називають факторами виробництва?

4. Чому гроші в економічній теорії не вважають капітальним ресурсом? Чому підприємницькі здібності є окремою від праці категорією економічного ресурсу? Які основні функції підприємця?

5. Перегляньте таблицю виробничих можливостей випуску військової та цивільної продукції:

Вид продукції	Виробничі альтернативи				
	А	В	С	Д	Е
Автомобілі	0	2	4	6	8
Керовані ракети	30	27	21	12	0

а) подайте ці дані графічно. На яких конкретних припущеннях побудована ця крива виробничих можливостей?

б) Коли економіка перебуває у точці С, які витрати виробництва одного додаткового автомобіля? Однієї додаткової ракети? Поясніть яким чином ця крива підтверджує закон зростання альтернативних витрат.

в) Що повинно відбутися в економіці, щоб опинитися в певній визначеній точці на кривій виробничих можливостей?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/13

Тема 3. Загальна характеристика ринкової економіки (5 год.)

1. Яким чином прибуток і смаки споживачів формують структуру випуску продукції у ринковій економіці?

2. Який з елементів ринку спонукає використовувати економічні ресурси найефективніше?

3. Які чинники в економіці спонукають конкурентні ринки до перерозподілу ресурсів?

4. Чим визначається розподіл виробленого продукту в ринковій економіці?

5. Які переваги має використання капіталу у процесі виробництва? Що розуміють під поняттям «поділ праці»? Які переваги спеціалізації при використанні людських і матеріальних ресурсів? Поясніть, чому необхідним наслідком спеціалізації є обмін?

6. Розкрийте значення грошей як засобу обігу. «Гроші є єдиним товаром, який ні до чого не придатний, окрім як до того, щоб від нього позбутися»

Тема 4. Основні типи ринкових структур (5 год.)

1. Продемонструйте на прикладах, у чому полягає відмінність між внутрішніми і зовнішніми витратами. Якими є внутрішні і зовнішні витрати навчання в університеті? Чому економісти вважають нормальний прибуток елементом витрат? Чи належить до витрат економічний прибуток?

2. Чому у короткотривалому періоді усі витрати можна поділити на постійні і змінні? Визначте до якої категорії витрат належать такі види витрат:

- а) витрати на рекламу продукції;
- б) витрати на придбання палива;
- в) виплата відсотків за надану фірмі позику;
- г) плата за морські перевезення;
- д) виплата податку на нерухомість;
- е) страхові внески;
- є) витрати на заробітну плату робітників.

Тема 5. Ринок праці і заробітна плата (5 год.)

1. Чому ринок ресурсів і ціноутворення на ньому не можна аналізувати подібно до індивідуальних ринків товарів і послуг?

2. Чому ціноутворення на ринку ресурсів розглядають як окрему проблему мікроекономічного аналізу?

3. Як зростання продуктивності праці в одній із галузей економіки може вплинути

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/14

на рівень заробітної плати в цій галузі? У інших галузях? Проаналізуйте усі можливі наслідки з точки зору ринку ресурсів і поведінки фірми.

4. Яка залежність існує між структурою ринку праці, величиною і заробітною платою? Чи може держава опосередковано впливати на зайнятість без залучення звільнених робітників на державні підприємства?

5. Дайте свою оцінку такому висловлюванню: «Абсолютна рівність не стимулює трудову мотивацію членів суспільства. Тому чим вищим є коефіцієнт Джині, тим більшими будуть спонукальні мотиви до праці».

6. Який вплив на коефіцієнт Джині буде мати податок на дохід (пропорційний, прогресивний, регресивний)? Непрямі податки? Система безкоштовної освіти?

Тема 6. Ринки капіталу і землі. Позиковий процент і економічна рента (5 год.)

1. Уявіть, що продуктивність праці і капіталу дорівнюють наведеним у таблиці значенням. Продукція, що виготовлена за допомогою цих ресурсів, реалізується на ринку в умовах чистої конкуренції по 1 грн. за одиницю; а праця і капітал купуються в умовах чистої конкуренції відповідно за 1 грн. і 3 грн.

К	Одиниця капіталу, МР капіталу	Одиниця праці, L	МР праці
1	24	1	11
2	21	2	9
3	18	3	8
4	15	4	7
5	9	5	6
6	6	6	4
7	3	7	1
8	1	8	0,5

а) Яке буде співвідношення праці і капіталу, що забезпечує найменші витрати при виробництві 80 одиниць продукції?

б) Яким буде співвідношення праці і капіталу, що забезпечить фірмі максимальний прибуток? Поясніть. Який обсяг продукції, буде вироблений при цьому? Яким буде економічний прибуток? в) Якщо фірма застосує співвідношення праці і капіталу, яке забезпечить максимальний прибуток (пункт б), то чи гарантує таке співвідношення одночасно і найменші витрати? Поясніть.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/15

2. Чи можна напевне відповісти, як зміниться обсяг поточного споживання і обсяг заощаджень домогосподарств із зниженням ставки відсотку?

3. Яким чином обрана фірмою політика амортизації впливає на її попит на капітал?

4. Поясніть з точки зору економічної теорії таке висловлювання: «Яким би не був податок на землевласників, вони змусять сплатити за нього орендарів, підвищуючи рівень орендної плати. Отже, добробуту землевласників ніщо не загрожує».

5. Якими є економічні функції земельної ренти? Який би вплив на економічне життя мали б: а) законодавче обмеження величини ренти: б) повна націоналізація земельної ренти; в) заборона рентних платежів?

6. Що таке капіталізована вартість? Чи може ціна землі визначатися її капіталізованою вартістю?

Тема 7. Економічна теорія фірми. Підприємництво і прибуток (5 год.)

1. Розкрийте зміст технологічного підходу до аналізу фірми. Чому такий підхід ще називають – функціональним? Яка проблема фірми є основною для технологічного підходу?

2. Розкрийте зміст інституційного підходу до теорії фірми. Що є його основною проблемою?

3. Назвіть основні причини виникнення фірми. Яке значення у цьому процесі належить трансакційним видаткам та пошуку альтернативних способів координації діяльності на ринку?

4. Розкрийте поняття: специфікація активів (ресурсів) та типи контрактів? Назвіть основні типи активів та їх особливості.

5. Які основні характеристики покладено в класифікацію контрактів? Здійсніть порівняльну характеристику класичного, неокласичного та імпліцитного контрактів.

6. Назвіть та розкрийте основні організаційні форми бізнесу, їхні переваги та недоліки.

Тема 8. Інституційні аспекти ринкової економіки (5 год.)

1. Охарактеризуйте основні витрати ринкового обміну. Чому ці втрати зменшуються, коли відбувається специфікація і захист правочинності?

2. Розкрийте сутність опортуністичної поведінки в ринкових структурах. Яку роль в у цьому відіграє асиметрична інформація?

3. Розкрийте ринковий механізм через призму інституційної угоди. Чому інституції структурують відносини контрагентів?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/16

4. Чим відрізняється персоніфікований ринок від деперсоніфікованого? Яку роль в цьому відіграє система контролю?

5. Розкрийте теоретичний зміст теорії прав власності та її основне завдання в інституційному аналізі економічних систем? Розкрийте логіку процесів специфікації (розмивання) прав власності.

6. Окресліть основні відмінності між неформальними обмеженнями та формальними правилами в інституційній структурі економічної системи.

7. Індивідуальні завдання

Протягом семестру студенти в індивідуальному порядку готують доповіді (або пишуть реферати) з проблемних питань відповідної теми і виступають на семінарі (або надають підготовлені матеріали для перевірки викладачу).

8. Методи навчання

Результат навчання	Методи навчання
1	2
ПРН03. Знати та використовувати економічну термінологію, базові концепції мікро- та макроекономіки; пояснювати	– вербальні (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – наочні (демонстрація); – інтерактивні методи навчання (мозковий штурм); – ситуаційний метод.
ПРН04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;	– вербальні (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – наочні (демонстрація); – практичні (різні види вправ та завдань);
ПРН05. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).	– вербальні (лекції-дискусії); – практичні (різні види вправ та завдань); – інтерактивні методи навчання: (мозковий штурм); – інтегровані методи навчання: заняття-ділова зустріч; – ситуаційний метод.
ПРН07. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.	– вербальні (лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – наочні (демонстрація); – практичні (різні види вправ та завдань); – інтерактивні методи навчання: (мозковий штурм); – ситуаційний метод.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/17

ПРН09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.	<ul style="list-style-type: none"> – вербальні (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – наочні (демонстрація); – практичні (різні види вправ та завдань); – ситуаційний метод.
ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.	<ul style="list-style-type: none"> – вербальні (лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – наочні (демонстрація); – практичні (різні види вправ та завдань); – інтерактивні методи навчання: (мозковий штурм); – ситуаційний метод
ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів	<ul style="list-style-type: none"> – вербальні (лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – наочні (демонстрація); – практичні (різні види вправ та завдань); – інтерактивні методи навчання: (мозковий штурм); – ситуаційний метод.

9. Методи контролю

Результат навчання	Методи контролю
1	2
ПРН03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;	<ul style="list-style-type: none"> – Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю – Екзамен
ПРН04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;	<ul style="list-style-type: none"> – Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, кейсів – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю – Екзамен
ПРН05. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами	<ul style="list-style-type: none"> – Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, кейсів – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/18

(індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).	– Екзамен
ПРН07. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, кейсів – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю – Екзамен
ПРН09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, кейсів – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю – Екзамен
ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, кейсів – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю – Екзамен
ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів	– Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання – Перевірка виконання домашніх завдань, кейсів – Експрес-тестування – Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань – Перевірка виконання завдань модульного контролю – Екзамен

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає:

– поточний, модульний та підсумковий контроль – для здобувачів денної форми навчання;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/19

– поточний та підсумковий контроль – для здобувачів заочної форми навчання.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за модуль (змістові модулі) навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться під час навчального заняття після завершення вивчення матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену. Процедура складання екзамену визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
Для здобувача денної форми навчання	
Виконання завдань поточного контролю	60
Виконання завдань модульного або підсумкового контролю	40
Підсумкова семестрова оцінка	100
Для здобувача заочної форми навчання	
Виконання завдань поточного контролю	60
Виконання завдань підсумкового контролю	40
Підсумкова семестрова оцінка	100

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	40	40
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	20	20
Виконання науково-дослідної роботи та інших видів робіт (додаткові – заохочувальні бали):		
1. Участь у студентських предметних олімпіадах, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, грантах, науково-дослідних проектах	< 20	< 20
2. Підготовка наукових статей, тез доповідей наукових конференцій		
3. Інші види робіт (наводиться перелік інших видів робіт)		
Разом за виконання завдань поточного контролю	60	60

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/20

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	5	5
Участь у дискусії	5	-
Виконання тестових завдань	5	10
Виконання завдань та задач	25	25
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	40	40

Розподіл балів за виконання завдань модульного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти денної форми навчання	Кількість балів за семестр
Виконання завдань модульного контролю 1	20
Виконання завдань модульного контролю 2	20
Разом за виконання завдань модульного контролю	40

Якщо здобувач вищої освіти денної форми навчання виконав завдання модульного контролю і з урахуванням отриманих балів за поточний контроль набрав у сумі 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти денної форми навчання під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі екзамену. Набрані бали за виконання завдань підсумкового контролю, а також бали за поточний контроль підсумовуються і формується семестрова оцінка з навчальної дисципліни. Бали, які здобувач вищої освіти набрав за виконання завдань модульного контролю, при цьому не враховуються під час розрахунку семестрової оцінки з навчальної дисципліни.

У здобувача вищої освіти заочної форми навчання семестрова оцінка за вивчення навчальної дисципліни формується як сума кількості балів за поточний контроль і кількості балів за підсумковий контроль.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі екзамену, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 20 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 15–19 балів, він отримує право за власною заявою опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/21

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 14 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої освіти отримує право за власною заявою опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з метою вивчення навчального матеріалу дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка».

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/22

11. Глосарій

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Економія	Economics
2	Політична економія	Political economy
3	Принцип «laissez fair»	The principle of "laissez fair"
4	Класична школа	Classical school
5	Маргіналізм	Marginalism
6	Неокласики	Neoclassicism
7	Кейнсіанство	Keynesianism
8	Монетаризм	Monetarism
9	Економікс	Economics
10	Інституціоналізм	Institutionalism
11	Мікро- і макроекономіка	Micro- and macroeconomics
12	Предмет економічної теорії	Subject of economic theory
13	Проблема вибору	The problem of choice
14	Абстрагування	Abstraction
15	Економічні моделі	Economic models
16	Позитивний аналіз	Positive analysis
17	Нормативний аналіз	Normative analysis
18	Функціональний аналіз	Functional analysis
19	Виробництво	Production
20	Економіка	Economy
21	Праця як фактор виробництва	Labor as a factor of production
22	Капітал як фактор виробництва	Capital as a factor of production
23	Земля як фактор виробництва	Land as a factor of production
24	Підприємництво як фактор виробництва	Entrepreneurship as a factor of production
25	Потреби	Needs
26	Благо	Goods
27	Багатство	Wealth
28	Обмін, розподіл, споживання	Exchange, distribution, consumption
29	Ефективність у виробництві	Efficiency in production
30	Парето-ефективність	Pareto efficiency
31	Просте і розширене виробництво	Simple and expanded production
32	Економічне зростання	Economic growth
33	Обмеженість (рідкісність)	Limitedness (scarcity)
34	Альтернативність використання ресурсів (технологічний вибір)	Alternativeness of resource use (technological choice)
35	Крива трансформації	Transformation curve
36	Альтернативна вартість	Opportunity cost
37	Ціна як альтернативна вартість	Price as an opportunity cost
38	Закон зростання додаткових витрат	The law of increasing additional costs
39	Закон спадної доходності	The law of diminishing returns

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/23

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
40	Економія на масштабі виробництва	Economics of scale production
41	Ринок	Market
42	Суб'єкти ринкового господарства	Subjects of a market economy
43	Порівняльні переваги	Comparative advantages
44	Економічна обособленість	Economic isolation
45	Економічні і неекономічні блага	Economic and non-economic goods
46	Товар	Goods
47	Споживча і мінова вартість	Consumer and exchange value
48	Вартість (цінність)	Cost (value)
49	Корисність і гранична корисність	Utility and marginal utility
50	Ліквідність товару	Liquidity of goods
51	Гроші як результат обміну	Money as a result of exchange
52	Ціна	Price
53	Гроші як ліквідність	Money as liquidity
54	Функції грошей	Functions of money
55	Металеві і паперові гроші	Metal and paper money
56	Безготівкові гроші	Non-cash money
57	Дискретні гроші	Discrete money
58	Гроші як скорочення транзакційних витрат	Money as a reduction in transaction costs
59	Ринковий механізм	Market mechanism
60	Попит	Demand
61	Пропозиція	Supply
62	Конкуренція	Competition
63	Крива попиту	Demand curve
64	Ефект доходу	Income effect
65	Ефект заміщення	Substitution effect
66	Крива пропозиції	Supply curve
67	Ціна рівноваги	Equilibrium price
68	Часткова рівновага	Partial equilibrium
69	Загальна рівновага	General equilibrium
70	Еластичність попиту	Elasticity of demand
71	Еластичність пропозиції	Elasticity of supply
72	Миттєва рівновага	Instantaneous equilibrium
73	Короткотермінова рівновага	Short-run equilibrium
74	Довготривала рівновага	Long-run equilibrium
75	Гранична корисність	Marginal utility
76	Споживча рівновага	Consumer equilibrium
77	Крива байдужості	Indifference curve
78	Бюджетна лінія	Budget line
79	Надлишок споживача	Surplus consumer
80	Альтернативні витрати	Opportunity costs

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/24

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
81	Постійні витрати	Fixed costs
82	Змінні витрати	Variable costs
83	Загальні витрати	Total costs
84	Середні витрати	Average costs
85	Гранична фірма	Marginal firm
86	Квазірента	Quasirent
87	Граничні витрати	Marginal costs
88	Граничний дохід	Marginal revenue
89	Рівновага фірми	Firm equilibrium
90	Надлишок виробника	Producer surplus
91	Зовнішні ефекти (екстерналії)	Externalities
92	Теорема Коуза	Coase theorem
93	Суспільні блага	Public goods
94	Недосконала конкуренція	Imperfect competition
95	Монополія	Monopoly
96	Олігополія	Oligopoly
97	Дуополія	Duopoly
98	Монополістична конкуренція з диференціацією продукту	Monopolistic competition with product differentiation
99	«Чиста» монополія	"Pure" monopoly
100	Вхідні бар'єри	Entry barriers
101	Індекс Лернера	Lerner index
102	Індекс Герфіндаля	Herfindahl index
103	Нецінова конкуренція	Non-price competition
104	Лідерство в цінах	Price leadership
105	Монопсонія	Monopsony
106	Цінова дискримінація	Price discrimination
107	Суспільні втрати від монополізації	Social losses from monopolization
108	Продуктивність праці	Labor productivity
109	Основний і оборотний капітал	Fixed and circulating capital
110	Фізичне і моральне зношення основного капіталу	Physical and moral depreciation of fixed capital
111	Норма амортизації	Depreciation rate
112	Прискорена амортизація	Accelerated depreciation
113	Закон спадної віддачі	Law of diminishing returns
114	Виробнича функція	Production function
115	Граничний продукт у фізичному і грошовому виразі	Marginal product in physical and in monetary terms
116	Крива байдужості (ізокванта)	Indifference curve (isoquant)
117	Лінії рівних витрат (ізокости)	Equal cost lines (isocost)
118	Максимізація прибутку	Profit maximization
119	Заробітна плата як факторний дохід	Wages as factor income

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/25

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
120	Номінальні реальна заробітна плата	Nominal real wages
121	Попит на працю	Demand for labor
122	Пропозиція праці	Labor supply
123	Ефект заміщення і ефект доходу на ринку праці	Substitution effect and income effect in the labor market
124	Рівновага на ринку праці	Labor market equilibrium
125	Фрикційне, структурне і циклічне безробіття	Frictive, structural and cyclical unemployment
126	Природний рівень безробіття	Natural rate of unemployment
127	Коефіцієнт Оукена	Ouken's coefficient
128	Суб'єкти попиту на капітал	Subjects of demand for capital
129	Суб'єкти пропозиції капіталу	Subjects of supply of capital
130	Чиста продуктивність капіталу	Pure productivity of capital
131	«Природна» норма проценту	"Natural" rate of interest
132	Рівень доходу на капітал	Level of income on capital
133	Спадна гранична продуктивність капіталу	Diminishing marginal productivity of capital
134	Процент як ціна рівноваги	Interest as equilibrium price
135	Номінальна і реальна ставки проценту	Nominal and real interest rates
136	Рентабельність інвестицій	Return on investment
137	Дисконтування	Discounting
138	Процент як факторний дохід і як витрати	Interest as factor income and as costs
139	Землекористування	Land use
140	Землеволодіння	Land ownership
141	Рента	Rent
142	Диференційна земельна рента	Differential land rent
143	Нееластичність пропозиції землі	Inelasticity of land supply
144	Граничний продукт праці у землеробстві	Marginal product of labor in agriculture
145	Виробничий попит на землю	Productive demand for land
146	Рента (орендна плата) як ціна рівноваги	Rent (rent) as an equilibrium price
147	Ціна землі як дисконтова на вартість	Land price as a discount to value
148	Бухгалтерський прибуток	Accounting profit
149	Економічний прибуток	Economic profit
150	Внутрішні і зовнішні витрати	Internal and external costs
151	Досконала конкуренція і нульовий економічний прибуток	Perfect competition and zero economic profit
152	Економічний прибуток і порушення досконалої конкуренції	Economic profit and violation of perfect competition
153	Невизначеність, ризик і прибуток	Uncertainty, risk and profit

12. Рекомендована література

Основна література

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/26

кн. / С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В. Грабинська та ін; за ред. С.М. Панчишина і П. І. Островерха. Л.: Априорі, 2020. – 648 с.

2. Економічна теорія: навч. посібник. Укл.: М.І.Колосінська, С.І.Белей, С.В.Бойда. – Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. – 200 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича; 9-те вид., доповн. – К.: Знання, 2014. – 740 с.

4. Економічна теорія: Політична економія: навч. посібник / За заг. ред. М.І. Зверякова. – Одеса: Атлант, 2014. – 338 с.

5. Круш П.В. Основи економічної теорії. Підручник. К.: Вид-во «Каравелла», 2023. – 448 с.

6. Макроекономіка. Мультимедійний навч. посібник / М.С, Бріль, О.М. Кліменко, М.А.Мащенко та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 705 с.

7. Ревак І.О., Кіржецький Ю.І., Кіржецька М.С., Мельник С.І. Основи економічної теорії. Навчальний посібник. – Львів: Львівський держ. ун-т внут. справ, 2019. – 191 с.

8. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2014. – 416 с.

Допоміжна література

1. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі: Пер. з англ. – К.: Основи, 2001. – 670 с.
2. Гальчинський А.С., Єщенко П.С. Економічна теорія: Підручник. – К.: Вища школа, 2007 – 503 с.
3. Економічна енциклопедія: [у 3 т.] / Б.Д. Гаврилишин, С.В. Мочерний, О.А. Устенко та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 200-2002.
4. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навч. Посібник / За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З. Ватаманюка. – Львів: «Інтелект-Захід», 2008. – 540 с.
5. Економічна теорія: навч. посібник / О. В. Стефанишин, М. В. Квак, М.В., Кічурчак, М.І. Терехух – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 335 с.
6. Економічна теорія: навч. посібник / В.П. Решетило, Г.В. Стадник, Н.В. Можайкіна та ін. – Харків: ХНУМГ, 2014. – 290 с.
7. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред.. В.М. Тарасевича. – К.: Знання, 2012. – 206 с.
8. Історія економіки та економічної думки: Навч. посібник / За ред. С.В. Степаненка. – К.: КНЕУ, 2010. – 743 с.
9. Макконел К.Р. Брю С.Л. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика. У 2-х ч. / Пер. з англ. – Львів: Просвіта, 1997. – Ч.1.: Макроекономіка. – 671 с.; – 1999. – Ч.2.: Мікроекономіка. – 650 с.
10. Основи економічної теорії: Підручник / За науковою ред. проф.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/27

- Федоренка В.Г. – 2-е вид. перероблене і доповнене. – К.: Алерта, 2007. – 519 с.
11. Панчишин С. Макроекономіка. Вдання 2-ге стереотипне – К., Либідь, 2002. – 616 с.
 12. Панчишин С. Тести і задачі. – К., Либідь, 2002. – 216 с
 13. Петруня Ю. Е., Задоя А.А. Основи економічної теорії: Учебн. Посібник. – К: Знання, 2008 – 420 с.
 14. Родіонова І. Ф. Макроекономіка та економічна політика. Підручник. – К.: Таксон, 1996. – 240 с.

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Bloomberg Global Innovation Index 2017. URL:
<https://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>
 Comparative advantage URL:
http://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/Comparative_advantage.html
 Fortune Global 500 List 2017. URL:
http://fortune.com/global500/visualizations/?iid=recirc_g500landing-zone1
 Network Readiness Index. URL: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2015/network-readiness-index/>
 New protectionism URL:
http://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/New_protectionism.html
 OECD. URL: <https://data.oecd.org/>
 The atlas of economic complexity. URL: <http://atlas.cid.harvard.edu/>,
<http://atlas.media.mit.edu/>
 The Corruption Perceptions Index. URL:
<https://www.transparency.org/research/cpi/overview>
 The Global Innovation Index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report>
 The Logistics Performance Index. URL: <https://lpi.worldbank.org/>
 The observatory of economic complexity [Електронний ресурс] – режим доступу:
atlas.media.mit.edu/ru/
 Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/>
 UNCTAD. URL: <http://unctad.org/en/Pages/themes.aspx>
 UNdata. URL: <http://data.un.org/Default.aspx>
 UNESCO. URL: <http://uis.unesco.org/en/home#slideoutmenu>
 UNIDO. URL: <http://www.unido.org>
 United Nations. URL: <http://www.un.org/ru/index.html>
 Why do countries trade? URL:
http://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/Why_do_countries_trade.html
 Індекс глобалізації (KOF Globalization Index). URL: <http://globalization.kof.ethz.ch/>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.05- 05.01/С1.01.00.1/Б/ОК.21- 1-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 28/28

Індекс глобальної конкурентоспроможності. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>

Індекс легкості ведення бізнесу. URL: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2017>

Індекс людського розвитку. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

Рейтинг бюджетної прозорості. URL: <http://survey.internationalbudget.org/#rankings>,
<http://www.internationalbudget.org/opening-budgets/open-budget-initiative/open-budget-survey/open-budget-survey-data-explorer/>

Рейтинг інвестиційної привабливості. URL: <https://www.bdo-ibc.com/index/global-comparison/overall-index/>

Рейтинг недієздатності (вразливості) держави. URL: <http://fundforpeace.org/fsi/>

Світова організація торгівлі (WTO). URL: <https://www.wto.org>

Світовий банк URL: <http://www.worldbank.org/ru/country>

ЦРУ. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>.

Офіційний портал Верховної ради <http://rada.gov.ua/>

Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/ua>

Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Організація Об'єднаних Націй ООН <http://www.un.org/ru/documents/index.html>

Всесвітній банк <http://www.worldbank.org/>

Сайт Міжнародної Торгівельної організації <http://www.wto.org/>

Організація Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР) <http://www.oecd.org/>

Європейський союз <http://europa.eu/>

Міжнародний валютний фонд <http://www.imf.org>

Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org>

Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. [Електронний ресурс] /

Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. – К.: КНЕУ, 2017 – 200 с. Режим доступу:

http://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/mdu/disciplines_of_bachelor_level_mdu/macroeconomics/